

2011. OKTÓBER 25. KEDD

JEREMIÁS PRÓFÉTA KÖNYVE 43

A kivándorlók magukkal hurcolják Jeremiást

^{43,1}Amikor Jeremiás végig elmondta az egész népnek Istenüknek, az Úrnak minden igéjét, amit Istenük, az Úr üzent nekik, mindezeket a szavakat, ^{43,2}így szólt Azarjá, Hósajá fia meg Jóhánán, Káréah fia és valamennyi kevély ember Jeremiáshoz: Hazugságot beszélsz! Nem üzente tőled Istenünk, az Úr, hogy ne menjünk Egyiptomba, hogy ott lakjunk mint jövevények. ^{43,3}Bárúk, Nérijjá fia izgat téged ellenünk, hogy a káldeusok kezébe juttasson bennünket, és halálunkat okozza, vagy pedig fogságba vitessen Babilóniába. ^{43,4}Nem is hallgatott Jóhánán, Káréah fia, sem a haderő vezérei, sem az egész nép az Úr szavára, hogy Júda országában maradjanak. ^{43,5}És magával vitte Jóhánán, Káréah fia és a haderő vezérei Júda egész maradékát, akik visszatértek Júdába azok közül a népek közül, amelyek közé szétszóródtak mint jövevények: ^{43,6}a férfiakat, a nőket és a gyermekeket meg a király leányait és mindenkit, akit Nebuzaradán testőrparancsnok otthagytott Gedaljánál, Ahikám fiánál, Sáfán unokájánál, végül Jeremiás prófétát és Bárúkot, Nérijjá fiát is. ^{43,7}Elmentek tehát Egyiptomba, mert nem hallgattak az Úr szavára; és eljutottak Tahpanhészig.

Jeremiás megjövendőli Egyiptom leigázását

^{43,8}Tahpanhészban így szólt az Úr igéje Jeremiáshoz: ^{43,9}Végy a kezedbe nagy köveket, és ásd el a júdai férfiak szeme láttára a fáraó tahpanhészi palotájának a bejárata előtt a kikövezett téren. ^{43,10}Azután ezt mondd nekik: Így szól a Seregek Ura, Izrael Istene: Elküldök szolgámért, Nebukadneccar babilóniai királyért, idehozom, és trónját e kövek fölé helyezem, amelyeket elástam; ezek fölött feszíti ki sátrát. ^{43,11}El fog jönni, és leveri Egyiptom országát. Aki halálra méltó, meghal; aki fogságra méltó, fogságba kerül; aki pedig fegyverre méltó, azt fegyver öli meg. ^{43,12}Felgúyítja az egyiptomi istenek templomait, fölperzseli azokat, fogságba viszi isteneiket. Átkutatja Egyiptomot, ahogyan a pásztor kitetvezi a ruháját, és bántatlanul vonul el onnan. ^{43,13}Összetöri az Egyiptomban levő Bétsemes oszlopait, az egyiptomi istenek templomait pedig fölperzseli.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

Érezhető elkeseredéssel tudósít Bárúk arról, hogyan jutottak el kortársai odáig, hogy az isteni útmutatást, amelyet korábban éppen a nép maga kért, s amelynek megtartását oly nagy elánnal megígérték (42,5), figyelmen kívül hagyják, és

nem aszerint cselekednek. Szemtelen és lázadó férfiak lépnek fel Jeremiás próféta ellen és hazugsággal vádolják.¹ A prófétai kritika élének elvetésével állunk itt szemben. Az akkori politikai- és csoportérdek mást kívánt, mint amit Isten megkövetelt, s amit Jeremiás közvetített a kortársak felé.

¹ Lampater, Helmut: Prophet wider Willen, Stuttgart, Calwer Verlag, 1964. 398.

Azarjá és csoportja nem akarják, hogy egy eleve eldöntött stratégiai lépést a próféta megakadályozzon, ezért hazugnak titulálják, megrágalmazzák, kétségbe vonják szakmai hitelességét, kompetenciáját. A hazug próféták leleplezése különös nyomatékkal jelenik meg éppen Jeremiás könyvében (Jer 5,31; 14,14; 28,15; 29,9; 29,31; 27,15; 23,32) – s érdekes módon most éppen őt vádolják azzal. A próféta egyébként a hamis próféták tevékenységét azonosítja a hazugsággal.

Az ország elhagyását és az Egyiptomba való menekülést kedvező és helyes politikai lépésnek tartják Azarjá és társai. Igazából nem lehet pontosan megállapítani, hogy mekkora csoport hagyta el ennek a politikai akciónak köszönhetően Júdat, de bizonyos, hogy nem vezetett az ország elnéptelenedéséhez. Valószínűleg a földműves réteg otthonmaradt, de a szellemi és a politikai elitnek, akik kompetensek lettek volna az ország kormányzásához el kellett hagynia Júdat. A kivándorlók Tahpanhészig, az Egyiptom északkeleti határán fekvő erődtáborig mennek és ott telepednek le.²

A fejezet bepillantást nyújt abba az alapvető emberi mentalitásba és magatartásformába, amely minden eszközt megengedettnek tart arra nézve, hogy a saját érdekeit, céljait és terveit érvényesítse. Ami talán mégis megdöbbenő, hogy ebbe a lobbyval átitatott politikai játszmába magát az Istent is belekeverik. A prófétai kritika kívülről jövő, egyéni és politikai érdekek mentén megfogalmazott kritikája gyakran visszatérő motívuma mind az ószövetségnek, mind pedig az egyház- és a világtörténelemnek. Mindig voltak és mindig lesznek olyan hatalmak, vagy érdekszövetségek, amelyek újra és újra próbálkoznak, hogy elvegyék a prófétai hangok életét.

Jeremiásnak és Bárúknak menniük kell – Egyiptomba. Nem kerülhető el számukra ez a kívülről rájuk erőltetett sorsközösség, Isten nem kíméli meg szolgáit az üldöztetéstől és az elhurcoltatástól. Az elhívás nem garantálja a biztonságot, a stabilitást és a nyugalmat! Azonban a Júdatól, az otthonról való távolság nem jelenti semmiképpen sem az Istentől való távolságot. Sőt! Isten abban a kikényszerített szituációban és a rájuk erőltetett helyzetben is érvényre juttatja akaratát. A prófétát meg lehet vádolni, az igazságot el lehet ferdíteni, de magát az Istent nem lehet elhallgattatni!

A Jeremiás (és így közvetve az Isten) ellen fellépő csoport éppen Egyiptomban kell, hogy szembesüljön Isten akaratával és tervével: az a hely, amelyet menekülésük helyeként láttak, az sem kerül el Istentől kirendelt sorsát – a pusztulást, amelyet éppen Babilónia királya, Nebukadnecár jelent a számukra. Isten végrehajtja tervét, az elől nem lehet menekülni. Az Isten akaratát semmibe vevőknek, akik saját politikai konstellációjukban és spekulációjukban bíztak tudniuk kell, hogy az ellenség, aki elől éppen menekültek itt is utoléri őket. Sorsuk elől nem tudnak elmenekülni.

² Kürti L.: Jeremiás könyve, in: *Jubileumi Kommentár, A Szentírás magyarázata II. kötet*, Budapest, Kálvin János Kiadó, 1998.

1. A politikai események sodrásában újra és újra szembe találja magát az ember: kinek és minek higgyen? Lehet-e hitelt adni a vezetőknek? Hazudhat-e az, aki elhívást kapott Istentől, hogy akaratát és tervét hirdesse? A politikai érdek és a hit valamit Isten akaratának a megvallása áll itt szemben egymással. Jól ismert ellentétes előjelű pólusok ezek, amelyek állandó jelleggel szembekerültek egymással a történelem és az egyháztörténet során. Lehet konkretizálni; lehet Jeremiásnak és Azarjának nevezni őket, és el lehet rejteni több ezer éves bibliai történetekbe, de attól még ma is élő és ma is megtapasztalható jelenség ez. „Nem kell az Isten akaratát követni” – hangzik ma is sok helyen az igény!

Lehet apellálni az 1956-os eseményekre, amelyek éppen a napokban kurrensnek – s éppen az igazság és hazugság feszültségében foghatók meg igazán. A Jeremiás 43-ban leírt konfliktus alapvetően az emberi érdekek mentén játszódik. Nem akarták Jeremiás kortársai, hogy az előre eltervezett stratégiát bárki vagy bármi is keresztülhúzza.

2. Az egész történetben van valami erőszakos, természetellenes. Jeremiás (meg)hurcolása annyira élet-idegenné teszi ezt az eseménysort. Megfosztják szavahihetőségétől, szakmai kompetenciáját megkérdőjelezzik, renoméját elveszik, jó híret bemocskolják – s mennyire mai technikák ezek! De mégis éppen ezért válik az az ószövetségi jelenet annyira modernné, maivá. Emberi sorsokról van itt szó. Az igazság megfogalmazása ma is nagy kockázattal jár. Politikai, gazdasági, egyházi szinten éppen úgy, mint a magánéletben. Néha talán éppen ezért jobb hallgatni és elfogadni a hazugságot, ami aztán részigazsággá szelídül, és a *pia frasa* – kegyes hazugság köpönyegét ölti magára.

Jeremiás meghurcoltatása és elhurcolása megerősíti és előrevetíti az Isten (és később Jézus Krisztus) elhívottainak és követőinek sorsát, sorstalanságát. A fentről, Istentől és Krisztustól jövő megszólítottság nem garantálja az egzisztenciális biztonságot és a nyugalmat. A mai, nyugati kereszténységnek talán éppen ez az egyik legnagyobb kísértése, hogy olyan könnyen belesüppedt a megszokottságba, az esemény- és kockázatnélküliségbe. De éppen a már említett politikai, történelmi emlékezetünk azt mutatja, hogy Krisztus igazi követőnek, Isten hiteles tanúinak minden korban számolniuk kellett a politikai elnyomattatásra, amikor kimondták az igazságot.

3. Isten ítélete senkit és sehol nem kerül el. Egyiptom talán jó szövetségesnek, kellőképpen megfelelő segítőnek tűnt Jeremiás kortársai számára. Olyan hatalomnak, amely megvéd a fenyegető babiloni királytól, Nebukadnecartól és seregeitől. Egy hely ítélet nélkül. Utópia és illúzió. Az Istentől kijelölt ítélet és sors elől nem lehet menekülni. Nincs sorsmentes és Isten-mentes zóna. Politikai és egyéni életünkre is érvényes ez. Nem kerülünk ki az Isten látószögéből. De öröm az

ürümben: ahogyan Jeremiást megszólította az idegenségben és a ráerőltetett sorsközösségben is az Isten, úgy ma is élhet bennünk a reménység ara nézve, hogy minden kilátástalan és tőlünk független helyzetben megszólítottakká válhatunk.